

ВОДНІ БІОРЕСУРСИ, ЯК СКЛАДОВА ПРОДОВОЛЬЧИХ ЗАПАСІВ УКРАЇНИ

Н.П. Павлюк, аспірант

Науковий керівник - Борейко В.І. проф., д.е.н.

Національний університет водного господарства та природокористування, м.Рівне

Водні живі ресурси є одним з найуразливіших об'єктів довкілля, оскільки впливати на їх стан можна як безпосередньо (на водні організми), так і через середовище їх перебування (водні ресурси).

На тлі згорання використання інтенсивних технологій в аквакультури України показники рибопродуктивності вітчизняних спеціалізованих ставкових господарств знизилися в 2010 році порівнюючи з 1995 роком на 54% [1]. Водночас збільшився негативний вплив антропогенного навантаження на природні водойми, що загрожує порушенню природної рівноваги. Тому, постає необхідність виявлення резервів розвитку рибної галузі із застосуванням комплексу ресурсоощадних заходів щодо експлуатації ставків і утримання риби, а також розроблення та впровадження прогресивної системи раціональної експлуатації та відтворення водних живих ресурсів.

Крім того, у сучасних умовах особливої актуальності набуває проблема раціонального використання водних живих ресурсів, оскільки потреби населення і галузей економіки повинні задовольнятися з урахуванням збереження належного стану рибних ресурсів. Проте, виходячи із особливостей розвитку рибогосподарського комплексу в сучасних умовах, ряд стратегічних аспектів його розвитку, зокрема щодо еколого-економічних відносин, розроблено недостатньо.

Проблеми підвищення ефективності природокористування та ведення рибного господарства досліджували вітчизняні та зарубіжні учені: П.П. Борщевський, М.В. Гринжевський, В.П. Долинський, Р.В. Гаврилов, В.А. Мурін, М.С. Стасишен, М.А. Хвесик, в працях яких досліджено стан виробництва продукції та перспективи розвитку підприємств рибного господарства.

Рибогосподарський комплекс, як складова агропромислового виробництва, працює в умовах кризи більше двадцяти років. Починаючи з 90-х років минулого століття підприємства, втративши державну підтримку, постійно перебувають в складних фінансових умовах. Відсутність доступних кредитів на придбання основних засобів та кормів призвела до ситуації, коли застосування інтенсивних технологій в рибному господарстві стало неможливим. Це зумовило зниження ефективності виробничої діяльності підприємств, вимушеного застосування екстенсивних (випасних) технологій, переходу кваліфікованих працівників в інші галузі [3].

Рівень цінності рибної продукції залежить від того, до якої родини та виду належить риба, яку її істивну частину використовують споживачі та яку обробку вона пройшла. Хімічний склад м'яса риби навіть одного виду не є постійним і змінюється залежно від віку особини, періоду року, коли вона була виловлена, та інших чинників. В природних водоймах України у зв'язку зі зростаючим впливом антропогенеза (забруднення вод, гідробудівництво) відтворення рибних запасів часто погіршується або порушується. Тому для їх відновлення та покращення видового складу іхтіофауни необхідне інтенсивне риборозведення [2].

Отже, для виходу цього сектору економіки із кризи, забезпечення сталого розвитку галузі, зміцнення продовольчої незалежності країни, слід перш за все вирішити питання, які стосуються еколого-економічних проблем розвитку рибогосподарського комплексу, удосконалення господарського механізму управління рибною галуззю, активізації інвестиційних процесів та інновації, раціонального використання природних водних живих ресурсів.

Для рибного господарства подальше зростання імпорту рибної продукції, що нині спостерігається в Україні означає скорочення державних капіталовкладень у будівництво риболовецьких суден, зариблення внутрішніх водойм та скорочення витрат на відновлення фауни у виключній (морській) економічній зоні України [4]. Водночас для українських споживачів орієнтація вітчизняного ринка на імпорт посилює залежність ціни на рибну продукцію від показників курсу гривні до іноземних валют.

Проте, Україна спроможна забезпечити власне населення свіжою рибою за рахунок експлуатації внутрішніх водойм, але для цього необхідно створити законодавчу базу, яка сприятиме ефективному функціонуванню рибницьких та риболовецьких господарств.

Водночас слід зазначити, що риба і рибопродукти відносяться до переліку стратегічно важливих продуктів харчування і завжди посідають вагоме місце в біологічно повноцінному білковому раціоні населення, який сприяє поліпшенню здоров'я та збільшенню тривалості життя

[5]. Також рибні продукти використовуються як лікувально-профілактичні, дієтичні, рибні жири – для профілактики ішемічної хвороби серця, атеросклерозу, зниження вмісту холестерину в крові людини. З жиру печінки тріски виробляють медичний лікувальний жир, що містить вітаміни А, D і Е. Крім рибного жиру, в медицині використовують надзвичайно цінну біологічно активну речовину – простагландин, який міститься в окремих органах коропа, камбали, леопардової акули, тунця та інших видах [6].

Водні біоресурси внутрішніх водойм також роблять вагомий внесок у вирішення проблеми зайнятості місцевого населення, особливо в тих регіонах України, де за роки переходу до ринкової економіки різко скоротилась кількість робочих місць.

Необхідність життєвих заходів для відтворення водних живих ресурсів у природних водоймах обумовлена також порушеннями умов цього природного процесу. До явищ, які порушують природні умови відтворення рибної продукції, слід віднести погіршення або знищення нерестовищ через обміління річок у місцях підвищеного забору води, припинення доступу анадромних видів риб до місць нересту через перекриття річок гідротехнічними спорудами, погіршення умов розведення деяких видів водних живих ресурсів в результаті антропогенного впливу на водойми.

Тому назріла гостра потреба внесення змін і доповнень до нормативних документів, які регламентують визначення розміру збитків, що завдаються рибному господарству в усіх випадках їх заповідання, накопичення, обліку та використання за цільовим призначенням коштів фонду створеного для організації виробництва рибної продукції.

Крім того, з боку держави необхідно забезпечити підтримку власних товаровиробників рибопродуктивного підкомплексу в таких питаннях, як надання пільгових кредитів, дотацій на впровадження загальнодержавних продовольчих програм, створення матеріально-технічної бази для вирощування посадкового матеріалу риб, використання меліоративних робіт на водосховищах та водоймах комплексного використання.

Зазначені заходи дозволять з урахуванням впливу внутрішніх та зовнішніх факторів збільшити виробництво риби та рибопродуктів, розширити їх асортимент та покращити якість з метою задоволення попиту населення; забезпечити раціональне використання та відтворення виробничого потенціалу, а також біоресурсів; підтримувати екологічну безпеку гідросфери та територій.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Держкомстат України, 1998-2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://ukrstat.gov.ua/>
2. Закон України про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них / Відомості Верховної Ради, 2003, №15, ст. 107 [Електронний ресурс] <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=486-15>
3. Закон України “Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них” № 486-IV від 6 лютого 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=486-15&p=1260343540519866>.
4. Стасишен М. Проблеми інноваційного розвитку рибного господарства України / М. Стасишен // Економіка України. – 2007. – № 1. – С. 50–56.
5. Стасишен М. С. Економічні проблеми розвитку рибного господарства України: [монографія] / Стасишен М. С.; [за ред. П. П. Борщевського]. – К.: РВПС України НАН України, ЦНДІЕ, 1998. – 291 с.
6. Таран О.Н., Долинский В.Л. К методике оценки воздействия антропогенных факторов на биоресурсный потенциал рыбохозяйственных водоемов // Пресноводная аквакультура в центральной и восточной Европе: достижения и перспективы: работы конф., 18–21 сентября 2000 г., г. Киев / Под ред. Н.В. Гринжевского – К.: Институт рыбного хозяйства УААН, 2000. –С. 219–221.